

Досвід організації профільного навчання за спортивним напрямом (профіль – туризм)

Волинський національний університет імені Лесі Українки (м. Луцьк)

Постановка наукової проблеми та її значення. Прийняття Концепції профільного навчання школярів в Україні (2003 р.), у якій визначено спортивний напрям профілізації, має важливе соціальне значення у зв'язку з проблемою збереження здоров'я населення країни й потребою у висококваліфікованих спеціалістах для її розв'язання.

Крім того, сьогодні на ринку праці зростає попит на професії, діяльність яких пов'язана з таким освітнім напрямом, як туризм (інструктори туризму, альпінізму, працівники промислового альпінізму, природоохоронної, екскурсійної, лісної, сільськогосподарської галузі, працівники рятувальних служб та ін.).

Аналіз останніх досліджень і публікацій із цієї проблеми. Окреслення змісту та форм навчання спортивного профілю знайшли відображення в працях Л. Іванової (2004), В. Єрмолової зі співавторами (2008), М. Зубалія (2008). Дослідження щодо кадрової підготовки висвітлили у своїх роботах Т. Ротерс (2008), І. К. Латипов (2009). Розробкою спецкурсів спортивного напрямку профілізації займалися О. Аксьонова “Фізична культура та географія” (2004), Т. Ротерс “Аеробіка” (2008), І. П. Масляк і Т. М. Балла “Основи черлідінгу” (2008), А. П. Андросова “Плавання” (2010), І. К. Латипов “Основи обраного виду спорту”, “Основи анатомії та фізіології”, “Основи теорії та методики фізичного виховання” (2009), П. Хоменко “Біомеханіка” (2009). Програмно-нормативні, методичні аспекти профільного навчання за спортивним напрямом висвітлили у своїх дослідженнях М. Зубалій (2008), Л. Іванова (2006), В. П. Лук'яненко (2007–2008) та ін. Узагальнення діяльності навчальних закладів спортивного профілю обґрунтовано в працях О. В. Молчанова зі співавторами (2009), С. Родака (2009).

Водночас означена проблема потребує подальших розробок та вдосконалення (зокрема ґрунтовних досліджень щодо технології профільного навчання за профілем “Туризм” нами не знайдено).

Завдання дослідження – проаналізувати й узагальнити досвід організації профільного навчання за спортивним напрямом старшокласників за профілем “Туризм”.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Аналіз доступної наукової бази дав нам змогу визначити, що кількість інформації про досвід упровадження в старшій школі провідних держав світу профільного навчання за спортивним профілем “Туризм” є незначною. Можемо визначити, що найбільшу вагомість, під час розв'язання цієї проблеми мають технічні ліцеї у Франції, сучасні школи в Англії, реальні училища в Німеччині.

Як відзначалося вище, недостатньо висвітлений і вітчизняний досвід профільного навчання за цим напрямом. Так, лише за джерелами Інтернету нам стало відомо про дві школи – Староконстантинівську ЗОШ I–III ступенів № 3 “Школа сприяння здоров'я” та Чернігівську ЗОШ I–III ступенів № 14, які створені за спортивним напрямом із профілем “Туризм”.

Налагодженими контактами встановлено, що спортивний клас на Чернігівщині займається за Програмою з фізичної культури для загальноосвітніх навчальних закладів спортивного профілю (2004 р.). Кількісний його склад 18 учнів. Уроки проводяться два рази на тиждень парою із відповідною перервою та один урок – окремо. Школярі не вивчають додаткових спецкурсів для поглибленого вивчення профілюючого предмета. До вступу в клас учні займаються 2–3 роки в секції пішохідного туризму [1].

При впровадженні профільних класів “Туризм” корисним може бути досвід роботи Краснодонської загальноосвітньої школи № 8, Лисичанської ЗОШ № 14 та Кремінської ЗОШ № 4 (Луганська обл.) Запорізької спеціалізованої школи фізичної культури № 18, Волинського ліцею з посиленою військово-фізичною підготовкою.

Реалізація завдань профільного навчання в Краснодонській ЗОШ № 8 побудована на двох спеціалізованих спортивних класах (перший та п'ятий класи) і профільного десятого класу в межах реалізації міської програми “Здорова дитина – здорова нація” на 2008/2013 навчальні роки [6].

Пріоритетами організації фізичного виховання учнів ЗОШ № 14 м. Лисичанська виступає впровадження інноваційних технологій проведення уроків фізичної культури із застосуванням гендерного підходу [6].

У Кременській ЗОШ № 4 відбулась апробація моделей профільного навчання з уведення елективних курсів у систему допрофільної підготовки [6].

У Запорізькій спеціалізованій школі фізичної культури № 18 створено умови для здійснення навчальної, виховної та фізкультурно-оздоровчої роботи щодо забезпечення професійної організації учнів за спеціальністю “Фізична культура” й розвиток наступності в навчанні вихованців ДЮСШ – середня школа – ВНЗ. У школі діють декілька спортивних спеціалізацій: плавання, стрибки у воду, гімнастика, гандбол (жіночний), боротьба, спортивна аеробіка, бокс, тхеквон-до. Використовуються басейн, гімнастичний зал, манеж, стадіон [5].

Професійно спрямована діяльність Волинського ліцею з посиленою військово-фізичною підготовкою дає змогу ліцеїстам набувати потрібних знань і навичок професійно зорієнтованої галузі, формувати високі моральні якості, здійснювати підготовку фізично здорових осіб, спроможних переносити труднощі військової служби. У ліцеї створено профільну групу навчання з туризму.

Розпорядок у закладі наповнений низкою занять, розподілених упродовж навчального дня: ранкова зарядка, щоденні уроки з фізичної культури, 3-годинна самостійна підготовка та спортивно-масова робота, проводяться факультативні й гурткові заняття загальноосвітнього та військово-прикладного характеру, спортивні змагання тощо. [2; 3].

У практиці системи освіти Російської Федерації відомий досвід реалізації профільного навчання з елементами спортивного туризму таких шкіл, як ЗОШ № 3 м. Пскова та ЗОШ № 9 м. Свердловська (Єкатеринбурга).

Профільні класи школи № 3 м. Пскова під назвою “Рятівник” були створені у 2000/2001 н. р. для підготовки молоді до дій у надзвичайних ситуаціях; надання само- та взаємодопомоги під час виникнення загрози життю й здоров'ю; початкової підготовки кваліфікованих кадрів для аварійно-рятувальних формувань; популяризації та підтримки всеросійського руху “Школа безпеки” (який діє і в Україні), пропаганди серед молоді здорового способу життя тощо. Зарахування в них здійснюється на основі вступних іспитів. Учні поглиблено вивчають основи безпеки життєдіяльності, історію, алгебру й геометрію, російську мову. Уроки з фізичної культури проводяться три рази на тиждень (102 години на рік). До факультативів входять спеціальна підготовка (гірська підготовка, промисловий альпінізм, спортивне орієнтування), спеціальний інструментарій аварійно-рятувальної служби, медична підготовка, плавання (прикладна спрямованість, порятунок на воді), пожежно-прикладна підготовка. Програма навчального курсу “Фізична культура” в цих класах створена на базі комплексної програми фізичного виховання з інтегрованими в неї розділами: “Техніка пішогохідного туризму” та „Спортивне орієнтування”. Крім визначених форм занять, проводяться й такі позаурочні форми: секційні заняття з туризму та орієнтування (авторська програма “Юний турист”); факультативні заняття, навчальні походи (чотири рази на рік) із перевіркою отриманих навичок із розведення вогню, пошуку потерпілого та надання йому долікарської допомоги, подолання природних перешкод тощо; традиційні змагання з техніки туризму, спортивного орієнтування, загальної фізичної підготовки; навчально-тренувальні збори; літні наметові табори [7].

Власний досвід організації профільного навчання за спортивним напрямом старшокласників за профілем “Туризм” забезпечений педагогічним експериментом, частина якого проводилася на базі Луцької ЗОШ I–II ступенів – колегіуму № 11 (Волинська обл.). Розроблено зміст модуля “Туризм” [4], створено навчальні програми “Краєзнавство” та “Туристичні послуги”. Реалізація експериментальної моделі профільного навчання за профілем “Туризм” відбувалася на трьох рівнях – шкільному, позашкільному та суспільному. Результати експерименту викладені у відповідних публікаціях [2; 3 та ін].

Висновки й перспективи подальших досліджень. Під час організації профільного навчання за спортивним напрямом старшокласників за профілем “Туризм” може бути корисним досвід роботи таких вітчизняних закладів, як Чернігівська ЗОШ № 14, Луцька ЗОШ I–II ступенів – колегіум № 11, Волинський ліцей із посиленою військово-фізичною підготовкою, Староконстантинівська ЗОШ №3 “Школа сприяння здоров'я”, Лисичанська ЗОШ № 14 та Кременська ЗОШ № 4; із зарубіжних – Російської Федерації – середня школа № 3 м. Пскова та ЗОШ № 9 м. Свердловська (Єкатеринбурга).

Список використаної літератури

1. Відкритий клас спортивного профілю з туристичної підготовки та рятувальних робіт. Чернігівська ЗОШ № 14. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : iducz.gov.ua/shbcherng.html
2. Войтович І. М. Контроль технічної підготовленості школярів профільних спортивних класів із туризму / І. М. Войтович // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. пр. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки / уклад. А. В. Цьось, С. П. Козіброцький. – Луцьк : ВНУ ім. Лесі Українки, 2010. – № 3 (11). – С. 31–36.
3. Войтович І. Мотивація старшокласників профільних спортивних класів до занять фізичною культурою / І. М. Войтович, Т. Гнітецька // Фізична культура, спорт та здоров'я нації : зб. наук. пр. – Вип. 12. – Т. 1. – Вінниця, 2011. – С. 116–121.
4. Збірник курсів за вибором у процесі профільного навчання за спортивним напрямом / уклад. Т. Т. Ротерс, О. В. Ливацький, Ю. В. Драгнєв. – Луганськ : СПД Резніков В. С. 2008. – 336 с.
5. Молчанов В. Концептуальна модель Запорізької спеціалізованої школи фізичної культури № 18 / В. Молчанов, Н. Пархоменко, О. Ганзіна // Здоров'я та фізична культура – 2009 – № 34 (166) – С. 17–20.
6. Ротерс Т. Т. Профільне навчання за спортивним напрямом – сучасна модель реформування системи фізичного виховання школярів / Т. Т. Ротерс // Вісник ЛНУ ім. Т. Шевченка. – 2010. – № 17 (204). – Ч. II. – С. 182–187.
7. Смууров В. А. Профильные классы “Спасатель” / В. А. Смууров // Физическая культура в школе. – 2008. – № 5. – С. 35–37.

Анотації

Незважаючи на значну увагу науковців до проблеми профільного навчання старшокласників питання організації навчання за спортивним напрямом різних профілів залишається недостатньо вивченим. Завдання дослідження – проаналізувати й узагальнити досвід організації профільного навчання старшокласників за спортивним напрямом за профілем “Туризм”. Методи дослідження – аналіз літературних та документальних джерел; опитування; теоретичне моделювання, педагогічний експеримент. Під час організації профільного навчання старшокласників за спортивним напрямом за профілем “Туризм” може бути корисним досвід роботи таких вітчизняних закладів, як Чернігівська ЗОШ № 14, Луцька ЗОШ I–II ступенів – колегіум № 11, Волинський ліцею з посиленою військово-фізичною підготовкою, Староконстантинівська ЗОШ № 3 “Школа сприяння здоров'я”, Лисичанська ЗОШ № 14 та Кремінська ЗОШ № 4; із зарубіжних – Російської Федерації – середня школа № 3 м. Пскова та ЗОШ № 9 м. Єкатеринбурга (Свердловська).

Ключові слова: профільне навчання старшокласників, спортивний напрям, досвід роботи, профіль “Туризм”.

Татьяна Гнитецкая, Ирина Войтович. Опыт организации профильного обучения за спортивным направлением (профиль – туризм). Несмотря на большое внимание научных работников к проблеме профильного обучения старшеклассников, остается недостаточно изученным вопрос организации обучения за спортивным направлением разных профилей. Задачей исследования было проанализировать и обобщить опыт организации профильного обучения старшеклассников за спортивным направлением по профилю “Туризм”. Методы исследования – анализ литературных и документальных источников; опрос; теоретическое моделирование, педагогический эксперимент. При организации профильного обучения старшеклассников за спортивным направлением по профилю “Туризм” может быть полезным опыт работы таких отечественных заведений, как Черниговская ЗОШ № 14, Луцкая ЗОШ I–II степеней – колегіум № 11, Волинский лицей с усиленной военно-физической подготовкой, Староконстантиновская ЗОШ № 3 “Школа содействия здоровью”, Лисичанская ЗОШ № 14 и Кременская ЗОШ № 4; с иностранных – Российской Федерации – средняя школа № 3 г. Пскова и ЗОШ № 9 г. Екатеринбург (Свердловска).

Ключевые слова: профильное обучение старшеклассников, спортивное направление, опыт работы, профиль “Туризм”.

Tetiana Gnitetska, Iryna Voitovych. Experience of Organization of Profile Training According to Sports Direction (“Tourism”). Despite the considerable attention of scientists to the problem of profile training of senior pupils the question of organization of training in accordance with sports direction of different profiles remains poorly investigated. The objective of the research was to analyze and to summarize the experience of profile training of senior pupils belonging to such a profile of sports direction as “Tourism”. The following methods of the research were used: the analysis of literary and documentary sources, survey, theoretical modeling, pedagogical experiment. In the organization of school education of senior pupils belonging to profile of sports direction “Tourism” may be useful the experience of the following domestic institutions: Chernihiv secondary school № 14, Lutsk secondary school of I–II levels, Collegium № 11, Volyn Lyceum with Strengthened Military and Athletic Training, Starokonstantyniv secondary school № 3 School for Health”, Lysychansk secondary school № 14 and Kremen secondary school № 4; of the foreign ones – Russian Federation – secondary school №3 in Pskov and secondary school №9 in Ekaterinburg (Sverdlovsk).

Key words: profile training of senior pupils, sports direction, experience of work, profile “Tourism”.